

**РОЗДІЛ XVI. ТРЕНДИ ЕЛЕКТОРАЛЬНИХ УПОДОБАНЬ НАСЕЛЕННЯ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

XVI. 1. Електоральна симпатія населення та технологія формування виборчих округів

Основою суспільного розвитку регіонів держави сьогодні традиційно виступає показник політичної свідомості та політичної активності населення, що найяскравіше прослідковується в форматі виборів. Вони не лише представляють волевиявлення населення, а дозволяють спрогнозувати настрої місцевих мешканців стосовно політичної, економічної та соціальної політики в певному регіоні. Тому принципово важливо проводити такі дослідження з позиції комплексного електорального аналізу, що дає уявлення про формування та особливості нарізки виборчих округів, політичну активність населення шляхом оцінки кількісного показнику тих, що голосують та геопросторової прихильності населення до певних ідей та поглядів шляхом підтримки відповідних політичних партій. На основі такого аналізу можна визначити територіальні закономірності, динаміку, стійкість та мінливість політичних симпатій та ідеологічних уподобань населення. Завданням такого дослідження є не лише опис територіальних відмінностей у політичних симпатіях населення, а й пояснення та виявлення причин (чинників), що ці відмінності зумовлюють.

Електоральна прихильність населення обласного регіону може бути зумовлена низкою чинників: соціальний склад населення, особливості його розселення і урбанізація, рівень розвитку місцевого господарства, історичні традиції та регіональної політичної культури.

В Тернопільській області виборчі традиції мають досить давнє історичне коріння. Під його впливом формується політична культура, тобто історико-політичні традиції як сукупність соціально-політичних цінностей і політичної орієнтації, що відкарбовується в свідомості населення. Варто наголосити, що тернопільські терени були цікаві для відомих громадських та політичних діячів в різні історичні епохи (ще Іван Франко безуспішно пробував в 1898 р. здобути прихильність тернопільського електорату через продаж голосів селянством в окрузі Тернопіль – Збараж – Скалат). Водночас історичні традиції є умовою високої політичної активності населення Тернопільської області щодо участі в самому ході голосування.

Мовний та конфесійний склад населення також може відображати політичні уподобання населення – зазвичай україномовне населення підтримує партії державницького штибу, а конфесійна приналежність до українських церковних конфесій (Українська греко-католицька церква, Українська православна церква Київського патріархату, Українська автокефальна церква) є ще одним критерієм орієнтації на націонал-патріотичні партії та їх ідеологію.

Переважаання сільського населення в області також є умовою орієнтації на праві погляди, які пропагують традиційні праві моральні цінності (сім'я, церква, освіта, виховання молоді тощо). Навіть депресивність в розвитку сільських територій часто постується домінуючому впливу правої ідеології.

Територіальну основу виборчого процесу складає нарізка округів в межах визначеної території (в нашому випадку – Тернопільської області). Дана джерімендрінгова технологія відзначається суттєвою змінністю та постійним модифікуваням. Так, співставляючи вибори до Верховної Ради 2007 р., позачергові вибори до Тернопільської обласної ради 2009 р., вибори до Верховної Ради 2012 р., позачергові вибори до Верховної Ради 2014 р. та вибори до Тернопільської обласної ради 2015 р., варто відмітити зміну кількості округів та їх територіальної наповненості. Якщо в 2007 р. в області виділялось вісім виборчих округів з центрами в Тернополі, Збаражі,

Кременці, Зборові, Бучачі, Тереховля, Чорткові, Борщові, з 2009 р. їх число зменшилось до п'яти (центри – мм. Тернопіль, Кременець, Бучач, Чортків і знову м. Тернопіль для навколотернопільських адміністративних районів). В 2012 р. число округів збереглося – п'ять, але в черговий раз змінився підхід до їх територіального наповнення (центри – мм. Тернопіль, Збараж, Зборів, Тереховля, Чортків). Ця ж схема діяла в 2014 р. (Табл. 1). Така територіальна змінність може бути оцінена як спроба формування округів з врахуванням чийхось політичних інтересів та традиційно оцінюється як непрозора виборча технологія. Навіть за результатами трьох останніх виборчих процесів можна сказати, що кількість виборчих дільниць суттєво зросла до 2012 р., в той час як кількість самих виборців зменшилась [наші розрахунки за [3]]. А відомо, що саме підсумкові протоколи виборчих дільниць стали основним джерелом фальшування результатів голосування, тому зростання числа дільниць може бути основою для занепокоєння.

Таблиця XVI.1

Територіальна організація виборчого процесу в Тернопільській області на виборах до Верховної Ради 2014 року*

Номер округу	Кількість виборчих дільниць	Центр округу	Території, що відносяться до округу	Кількість населення, що має виборчі права, тис. осіб
163	86	м. Тернопіль	м. Тернопіль	172,4
164	307	м. Збараж	Збаразький, Кременецький (населені пункти м. Кременець, м. Почаїв, села Білокриниця, Андруга, Веселівка, Лішня, Будки, Валігури, Комарівка, Великі Бережці, Іква, Малі Бережці, Хотівка, Гаї, Града, Діброва, Кімната, Горинка, Духів, Кушлин, Дунаїв, Богданівка, Куликів, Савчиці, Жолоби, Катеринівка, Іванківці, Рибча, Колосова, Двірєць, Рудка, Крижі, Лідихів, Лосятин, Борщівка, Плоске, Підлісне, Попівці, Весела, Новий Кокорів, Старий Кокорів, Радянське, Підлісці, Сапанів, Старий Почаїв, Старий Тараж, Комарин, Чугалі, Бонівка, Зеблози, Шпиколоси), Лановецький, Шумський райони	172,6
165	311	м. Зборів	Чотири дільниці м. Тернополя, Бережанський, Зборівський, Козівський, Підгаєцький, Кременецький (за виключенням населених пунктів, включених до округу № 164) райони	170,4
166	271	м. Тереховля	Бучацький, Гусятинський, Монастирський, Тереховлянський райони	175,5
167	211	м. Чортків	Борщівський, Заліщицький, Чортківський райони	150,7
Всього	1184			863,5

* складено за <http://cvk.gov.ua/vnd2012/wp023pt001f01=900pid100=61.html>

Сьогодні виборчі технології можуть виступати як формою волевиявлення населення, так і інструментом формування громадської думки. З цих позицій оцінка виборів за хронологією їх проведення є важливим процесом оцінки рівня політичних уподобань та, опосередковано, рівня добробуту та соціальної орієнтації населення конкретної території.

XVI.2. Характеристика виборчих каденцій в межах Тернопільської області

Оцінюючи показник явки виборців на дільниці в 2012 р., варто відмітити, що він був суттєво вищим від середньонаціонального – в середньому в області 66,8 %, в той час як в Україні загалом цей показник складав 58% (щоправда загалом в Україні парламентські вибори 2012 р. відзначались вкрай низкою явкою виборців, що можна оцінювати як психологічну зневіру в зміни, пов'язані з процесом виборів та, ймовірно, з думкою про можливі фальсифікації й незначущість голосу «маленького українця»). Найбільш пасивними були мешканці обласного центру, явка яких склала 62,4 %. В адміністративних районах області явка коливалась від 67 % в Зборівському, Лановецькому, Підволочиському, Шумському районах до 68,9 % в Бучацькому, Гусятинському, Монастирському та Тербовлянському районах. Максимальна активність виборців впродовж дня голосування припадала на проміжок від 12 до 16 год, що є традиційним для областей західноукраїнського регіону (за ці чотири години в округах області проголосувало від 43 % виборців в м. Тернополі до 47,2 % виборців в Бучацькому, Гусятинському, Монастирському та Тербовлянському районах).

2014 рік варто вважати роком надій і сподівань, тому показник явки виборців дещо зріс. В середньому в області він перевищив 68,2 %. Традиційно найнижчим він був в обласному центрі (64,4 %). Досить невисоким був показник електоральної активності в Збаразькому, Лановецькому, Підволочиському, Шумському та Кременецькому районах (дещо більше 64 %) та місті Чортків, Борщівському, Заліщицькому та Чортківському районах (66,8 %). Найвища активність була властива для Бучацького, Гусятинського, Монастирського, Тербовлянського районів (72,6 %) та Бережанського, Зборівського, Козівського, Підгаєцького та Тернопільського районів (72,3 %).

У виборчому процесі у 2012 р. загалом було зареєстровано 21 політичне об'єднання. У відсотковому відношенні найбільша частка припадала на центристські партії – 9 політичних об'єднань (Партія регіонів, партія «Україна – вперед», Українська партія «Зелена планета», політичне об'єднання «Рідна Вітчизна», політична партія «Україна майбутнього», політична партія «Зелені», політична партія «Нова політика», Ліберальна партія України, Партія зелених України) або 42,8 % від загального числа суб'єктів виборчих відносин. На правобіжній стороні та праві політичні сили припадало 28,6 % політичних об'єднань (в абсолютному вимірі таких партій було шість – Об'єднана опозиція «Батьківщина», УДАР, «Наша Україна», Радикальна партія О. Ляшка, Всеукраїнське об'єднання «Свобода», Українська національна асамблея). Такий же відсоток і відповідно така ж кількість політоб'єднань припадала на ліві та лівоцентристські об'єднання (Соціалістична партія України, політична партія «Всеукраїнське об'єднання «Громада», Комуністична партія України, партія «Руський блок», Народно-трудовий союз України).

Якщо ж оцінювати політичні партії виходячи з їх ідеологічної орієнтації та за показником подолання прохідного бар'єру в 4%-ки, то в загальноукраїнському вимірі за багатомандатним виборчим округом три політоб'єднання або 60 % від числа тих, що пройшли до парламенту, сповідують правобіжні та праві ідеологічні погляди. По одній партії з тих, що пройшли до парламенту, підтримують центристські та ліві ідеї.

В Тернопільській області результати дещо відрізнялись від загальноукраїнських. Три партійні об'єднання, що подолали прохідний бар'єр представляли праві та правобіжні ідеологічні напрями і одна – центристський, таким чином в черговий раз підтвердивши свою прозахідну, проєвропейську орієнтацію та ментальну схожість з західноукраїнськими областями.

Загалом в області три праві та правобіжні партії (Об'єднана опозиція «Батьківщина», Всеукраїнське об'єднання «Свобода», УДАР) отримали підтримку 85,6 % тих, що проголосували (в абсолютному вимірі – 480,3 тис. виборців). Якщо співставляти

ці результати з парламентськими виборами 2006 р., то можна констатувати факт, що населення області стало більш прагматичним та більш згуртованим в своєму виборі – тоді за партії цього напрямку, котрі пройшли до парламенту проголосувало 75,9 % населення, а за партії, що не досягли прохідного бар'єру проголосувало дещо більше 19 % (в 2012 р. – 4,2 %) – це дозволяє твердити, що поступово відбувається консолідація електоральних уподобань населення під певною ідеологічною платформою, а не тільки персоналістичними (харизматичними) рисами лідерів.

Правоцентриські сили, що були представлені Об'єднаною опозицією «Батьківщина» та партією УДАР, в сумативному показнику отримали перемогу в усіх адміністративних районах області – від 46 % в південних районах області (Борщівський, Чортківський та Заліщицький) до 58,4 % в Бережанському, Зборівському, Козівському, Підгаєцькому районах. Водночас варто відмітити зростаючу популярність крайньо правих політичних сил (ВО «Свобода»), які підтримали від 40 % виборців на півдні області до 23,5 % – в північних районах області. З одної сторони такі показники варто пояснювати високим вотумом довіри до відносно нової політичної сили, що не заплямувала себе у владних структурах, а з іншої – це реакція на існуючу політичну ситуацію, яка знову вимагає «правління» поглядів населення у зв'язку з політичними, економічними та суспільними процесами.

Також дані вибори продемонстрували, що партії цетриського спрямування, що підтримують ліберальні ідеї з виключно економічною платформою, не мають підтримки в місцевого населення не зважаючи на значущість даного фактора для розвитку таких депресивних територій як Тернопільська область. Найбільший спротив партіям з такою ідеологією сьогодні, як не дивно, зустріли в великих містах, і місто Тернопіль не стало винятком – їх підтримало 5,4 % виборців обласного центру; найвищою підтримка партій цього ідеологічного спрямування проголосувало майже 12 % виборців. В решті районів області спостерігались незначна підтримка в межах 6-8 %.

Таблиця XVI.2

**Результати парламентських виборів в Тернопільській області від 28.10.2012
за багатомандатним виборчим округом***

№ з/п	Партія	округ										Область загалом	
		163**		164**		165**		166**		167**			
		%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб
1.	Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»	36,48	39245	38,71	44622	43,40	52186	39,41	47174	36,57	37516	39,51	220743
2.	Всеукраїнське об'єднання «Свобода»	33,74	36297	23,51	27102	29,32	35266	31,06	37184	39,66	40685	31,46	176534
3.	Політична партія «УДАР (Український Демократичний Альянс за Реформи) Віталія Кличка»	18,04	19407	16,42	18928	14,97	18008	14,17	16967	9,44	9685	14,61	82995
4.	Партія регіонів	4,19	4512	9,64	11117	4,83	5818	6,82	8164	6,41	6579	6,38	36190
5.	Політична партія «Наша Україна»	2,66	2866	3,62	4182	3,77	4534	4,62	5542	2,96	3041	3,53	20165
6.	Комуністична партія України	2,50	2700	3,26	3764	1,00	1212	1,22	1462	1,68	1731	1,93	10869
7.	Партія «Україна – Вперед!»	0,62	675	1,00	1157	0,54	653	0,50	610	0,56	582	0,64	3677

Тренди електоральних уподобань населення Тернопільської області

8.	Радикальна Партія Олега Ляшка	0,55	596	0,82	948	0,43	523	0,42	511	0,41	426	0,53	3004
9.	Партія Пенсіонерів України	0,21	235	0,64	744	0,27	336	0,28	347	0,34	349	0,35	2011
10.	Соціалістична партія України	0,14	157	0,45	528	0,23	283	0,29	354	0,23	246	0,27	1568
11.	Політичне об'єднання «Рідна Вітчизна»	0,12	133	0,26	307	0,13	160	0,23	276	0,45	464	0,24	1340
12.	Українська партія «Зелена планета»	0,16	173	0,27	318	0,20	245	0,17	214	0,23	239	0,21	1189
13.	Політична партія «Україна майбутнього»	0,09	105	0,20	241	0,17	213	0,17	210	0,16	172	0,16	941
14.	Українська Національна Асамблея	0,06	66	0,17	203	0,12	148	0,13	165	0,19	200	0,13	782
15.	Партія Зелених України	0,12	135	0,19	224	0,10	130	0,10	123	0,11	115	0,12	727
16.	Політична партія «Зелені»	0,08	95	0,12	144	0,11	137	0,06	79	0,10	103	0,09	558
17.	Ліберальна партія України	0,02	28	0,15	173	0,10	130	0,07	91	0,09	96	0,09	518
18.	Політична партія «Нова політика»	0,04	51	0,13	156	0,06	81	0,05	70	0,13	141	0,08	499
19.	Політична партія Всеукраїнське об'єднання «Громада»	0,03	39	0,16	191	0,06	81	0,05	63	0,08	90	0,08	464
20.	Партія «Руський блок»	0,04	47	0,12	144	0,04	57	0,05	62	0,06	63	0,06	373
21.	Політична партія «Народно- трудоий союз України»	0,01	13	0,05	58	0,03	40	0,02	30	0,04	51	0,03	192

* розраховано за даними Центральної виборчої комісії [9]

** територіальне наповнення округів розкрито в табл. XV.1

Таблиця XVI.3

Результати парламентських виборів в Тернопільській області від 26.10.2014
за багатомандатним виборчим округом*

№ з/п	Партія	округ										Область загалом	
		163**		164**		165**		166**		167**			
		%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб
1.	Політична партія «Народний фронт» http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171=52.html	33,95	37260	32,74	36751	37,77	47761	38,89	48395	38,89	39402	36,45	209569
2.	Політична партія «Об'єднання «Самопоміч»» http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171	19,34	21229	9,42	10575	11,06	13988	7,77	9680	9,30	9426	11,38	64898

Розділ XVI

	=71.html												
3.	Партія «Блок Петра Порошенка» http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171=55.html	17,47	19172	20,04	22491	19,55	24726	22,56	28072	18,56	18813	19,64	113274
4.	Всеукраїнське об'єднання «Свобода» http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171=50.html	8,13	8921	7,76	8716	7,83	9903	8,16	10156	9,16	9283	8,21	39079
5.	«Громадянська позиція (Анатолія Грищенко)»	5,45	5985	3,47	3905	3,24	4099	2,99	3725	3,37	3419	3,70	21133
6.	ВО «Батьківщина» http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171=11.html	4,47	4913	7,41	8318	6,90	8728	6,25	7780	6,45	6539	6,30	36278
7.	Політична партія «Правий сектор» http://www.cvk.gov.ua/vnd2012/wp502pt001f01=900pf7171=93.html	4,29	4707	2,83	3186	2,16	2743	1,74	2171	1,96	1993	2,60	14797
8.	Радикальна Партія Олега Ляшка	3,01	3306	9,51	10 683	6,53	8261	7,41	9231	6,32	6406	6,56	37889
9.	Політична партія «Опозиційний блок»	0,78	863	1,17	1323	0,40	512	0,32	399	0,44	451	0,62	3548
10.	Комуністична партія України	0,72	797	0,41	466	0,08	102	0,11	141	0,29	303	0,32	1809
11.	Партія Сергія Тігіпка «Сильна Україна»	0,50	550	0,86	976	0,43	550	0,23	291	0,65	666	0,53	3033
12.	Політична партія «5.10»	0,49	539	0,14	163	0,17	219	0,08	110	0,17	175	0,21	1206
13.	Всеукраїнське аграрне об'єднання «ЗАСТУП»	0,37	412	2,72	3056	2,96	3743	2,61	3253	3,35	3398	2,40	13862
14.	Партія «Солідарність жінок України»	0,17	187	0,32	369	0,10	133	0,14	181	0,18	184	0,18	1054
15.	Інтернет партія України	0,14	156	0,10	113	0,06	83	0,07	99	0,06	60	0,09	511
16.	Українська партія «Зелена планета»	0,10	120	0,11	134	0,06	83	0,06	82	0,09	94	0,08	513
17.	Конгрес Українських Націоналістів	0,07	84	0,07	79	0,11	151	0,03	44	0,06	68	0,07	426
18.	Партія Зелених України	0,07	81	0,08	95	0,04	63	0,06	82	0,07	72		
19.	Партія «Відродження»	0,05	57	0,08	94	0,06	81	0,04	30	0,05	57		
20.	Всеукраїнське політичне об'єднання «Україна – єдина країна»	0,04	52	0,09	109	0,04	63	0,04	53	0,06	62		
21.	Політична партія «Сила і Честь»	0,04	52	0,04	53	0,03	45	0,04	54	0,05	56		
22.	Політична партія «Єдина країна»	0,04	49	0,14	162	0,06	83	0,08	105	0,10	105		

Тренди електоральних уподобань населення Тернопільської області

23.	Політична партія «Блок лівих сил»	0,04	49	0,03	40	0,03	42	0,01	14	0,03	31		
24.	Політична партія «Нова політика»	0,04	47	0,07	85	0,02	36	0,03	41	0,02	28		
25.	Політична партія «Сила людей»	0,03	42	0,08	96	0,05	66	0,07	94	0,09	98		
26.	Політична партія Громадянський рух України	0,03	33	0,05	61	0,06	78	0,02	37	0,04	42		
27.	Національна Демократична партія України	0,02	22	0,04	50	0,02	37	0,05	72	0,04	45		
28.	Політична партія «Україна майбутнього»	0,01	21	0,04	47	0,02	33	0,02	32	0,02	22		
29.	Ліберальна партія України	0,01	12	0,02	27	0,01	17	0,01	14	0,01	12		

* розраховано за даними Центральної виборчої комісії [9]

** територіальне наповнення округів розкрито в табл. XV.1

Виборці Тернопільської області на парламентських виборах 2012 року не підтримали загальноукраїнської тенденції росту популярності лівих сил, які традиційно не маю підтримки даному регіоні.

Одномандатні виборчі округи можуть виступити певним «дзеркалом» реакції місцевих громад на політичну силу та конкретне ім'я, з якою ототожнюється дана партія.

За одномандатними округами в Тернопільській області було висунуто кандидатів від 13 політичних об'єднань; окрім того досить значною була частка самовисуванці.

Шість партій в одномандатних округах представляло центристський напрямок, що відповідало 46,1 % від загального числа політичних організацій, котрі висунули своїх кандидатів. П'яти партій або 38,5 % від їх загального числа в округах області було представлено правими та правоцентристськими об'єднаннями. І дві партії (15,4 %) – це партії лівої ідеології.

Але переможцями виборів були представники виключно правих і правоцентристських партій, що разом зібрали 44,2 % виборчих голосів за кандидатів, що були висунуті відповідними політсилами та пройшли до парламенту. Варто відзначити, що до цього показника можна додати ще голоси 3,62 % виборців області, які віддали свої голоси за кандидатів від правоцентристських та правих партій, котрі не пройшли до парламенту (в даному випадку розмаїття політичних уподобань одного ідеологічного напрямку привело до певного розпорошення голосів і відповідно часткової втрати підтримки лідерів виборів). Але відрядно те, що партійна прихильність загалом відповідає персоніфікованій частині електоральних уподобань. Представники від правих сил мали перевагу в обласному центрі (їх підтримало 56,7 % виборців). Також кандидат від цих політсил переміг в Збаразькому, Лановецькому та Шумському районах, що можна вважати певною несподіванкою і черговим проявом «правішання» цих адміністративних територій. В решті адміністративних районів області основну підтримку отримав кандидат від правоцентристських сил, що загалом є прогнозованою ситуацією.

Вибори 2014 року відзначилися участю дещо більшої кількості суб'єктів виборчого процесу – загалом до підсумкового етапу виборів було залучено 29 партійних об'єднань.

Традиційно у виборчому процесі домінували партії центристського спрямування – 18 одиниць – 62 % від загального числа (Радикальна партія Олега Ляшка, Партія Сергія Тігіпка «Сильна Україна», політична партія «Громадянська позиція (Анатолія Гриценка)», політична партія «Всеукраїнське агарне об'єднання «ЗАСТУП», партія «Солидарність жінок України», політична партія «5.10», політична партія «Інтернет партія України», Партія Зелених України, Українська партія «Зелена планета», партія «Відродження», Політична партія «Єдина країна», політична партія ВПО «Україна – єдина країна», політична партія «Нова політика», Політична партія «Сила Людей»,

Політична партія «Україна майбутнього», політична партія «Сила і Честь», політична партія «Громадянський рух України», Національна Демократична партія України).

Правоцентриські партії охоплювали три партії – ВО «Батьківщина», політична партія «Народний фронт», політична партія «Об'єднання «Самопоміч» партія «Блок Петра Порошенка». До правих партії також можна віднести три партії – Політична партія «Правий сектор», Конгрес Українських Націоналістів, ВО «Свобода».

Лівоцентриські погляди підтримували три партії – політична партія «Опозиційний блок», політична партія «Блок лівих сил України», Комуністична партія України.

За даними Центральної виборчої комісії основну підтримку в Тернопільській області і далі мали партії націонал-патріотичного спрямування – загалом понад 76 % голосів. Найвищим показник підтримки був у обласному центрі (понад 79,5 %), а також в Бережанському, Бучацькому, Гусятинському, Зборівському, Козівському, Монастириському, Підгаєцькому, Тербовлянському, Тернопільському адміністративних районах (понад 77 %). В решті адміністративних територій на півночі та північному-сході області (Збарзький, Лановецький, Підволочиський, Шумський, Кременецький райони) показник підтримки складав в межах 72,5 %. Всі згадані показники суттєво перевищували пересічноукраїнські та є однією з ментальних рис електорату регіону, який традиційно підтримує патріотичні традиції.

Щоправда, дані вибори були певним відходом від ідей країньо правого спрямування, які в регіоні традиційно мали суттєву підтримку. Партії цього спрямування (Політична партія «Правий сектор», Конгрес Українських Націоналістів, ВО «Свобода») підтримало в середньому 8% населення області (тільки в південних районах – Борщівському, Заліщицькому, Чортківському) цей показник перевищив 9 %.

Також традиційно незначну підтримку в області мали партії центриського спрямування, хоча їх кількісний показник участі в виборчому процесі був найбільш вагомий. За партії цього спрямування проголосувало в області 2,5 % виборців – найвища підтримка цих партій була в районах північної частини області (Збарзький, Лановецький, Підволочиський, Шумський, Кременецький) – дещо вище 3 %.

Мінімалістичною була підтримка партій лівого спрямування, ідеологію яких мало шанують в західноукраїнському регіоні загалом і в Тернопільській області зокрема. За партії цього спрямування проголосувало в середньому 0,5 % населення.

Ондомандатні виборчі округи дещо зміщували виборчі уподобання населення області, яке традиційно в такому випадку орієнтується в значній мірі на особисті риси кандидатів та їх відомість/невідомість в певному регіоні.

З 12 політичних партій, які підтримували висуванців в одномандатних округах області сім представляють націонал-патріотичні та ультраправі партії. Саме представники цих партій мали максимальні підтримку в округах області. І хоча цифри є суттєво нижчими від показників за партійними списками (від 54,5 % в м. Тернополі, Збарзькому, Лановецькому, Підволочиському, Шумському, Кременецькому районах до понад 70 % в інших адміністративних районах області), але вони є дещо знівельованими за рахунок значної кількості самовисуванців, котрі в подальшому визначились з своєю партійною приналежністю.

На місцевих виборах – 2015 року було вимушено застосовано укрупнюючу джерімендрінгову технологію – зменшення кількості виборчих округів згідно з чинним законодавством. Число територіальних виборчих округів (а відповідно і число депутатів) було зменшено до 64 (попередньо Тернопільська область ділилась на 120 ТВО з виборів депутатів до обласної ради).

Критерієм нарізки виборчих округів було обрано кількісний показник виборців. Найбільший округ, з числом виборців 18,4 тис осіб, охоплює одну з частин м. Тернополя (до речі, в обласному центрі розташовуються і інші два округи з найбільшою кількістю виборців). Найменша кількість виборців – 9,5 тис. виборців, приписана до 34 ТВО, що

Тренди електоральних уподобань населення Тернопільської області

охоплює північно-східну частину Підволочиського району. Таким чином коливання в чисельності виборців в межах виборчих округів складає майже 50 %, що важко назвати позитивним показником в плані репрезентативності інтересів конкретних громад.

Другим показником нарізки, який варто оцінити є кількість округів в межах адміністративних одиниць обласного рівня. Так, 12 округів представлено в м. Тернополі. По чотири виборчі округи є в Борщівському, Бучацькому, Гусятинському, Кременецькому, Тербовлянському, Тернопільському районах; по три – в Заліщицькому, Збаразькому, Зборівському, Підволочиському, Чортківському районах. Лише по два округи представлено в Бережанському, Козівському, Лановецькому, Монастирському, Шумському районах. І тільки один округ представлено в Підгаєцькому районі. Якщо оцінювати описаний підхід з позиції кількості виборців, він себе однозначно оправдовує, але його застосування з позиції територіальної організації є дещо ускладненим, так як велика кількість населених пунктів, які входять до округу не дозволяють рівномірно розподілити увагу депутата на проблеми конкретного поселення (зокрема, такі переконання формуються на основі огляду територіального охоплення ТВО № 2 (частина Бережанського району), ТВО № 19 (частина Збаразького району), ТВО № 23 (частина Зборівського району), в кожному з яких понад 35 населених пунктів).

**Виборча активність в ході місцевих виборів до Тернопільської обласної ради
25.10.2015**

Адміністративно-територіальна одиниця	К-сть виборців в уточнених списках виборців	К-сть виборців, які отримали виборчі бюлетені	%
м Бережани	31626	18743	59,3
Борщівський район	53496	29652	55,4
Бучацький район	47330	29424	62,2
Гусятинський район	47531	28624	60,2
Заліщицький район	37444	23250	62,1
Збаразький район	42932	25979	60,5
Зборівський район	33110	21268	64,2
Козівський район	28649	17976	62,7
м Кременець	53080	26582	50,1
Лановецький район	23111	13738	59,4
Монастирський район	23149	13738	59,3
Підволочиський район	33427	20032	59,9
Підгаєцький район	15061	9324	61,9
Тербовлянський район	50304	29961	59,6
Тернопільський район	52303	31540	60,3
Чортківський район	36248	22036	60,8
Шумський район	25013	14944	59,7
м Тернопіль	177840	83647	47
м Чортків	22171	10508	47,4
Разом	833825	470966	56,5

Розраховано за

http://www.cvk.gov.ua/pls/vm2015/PVM012?PT001F01=100&PT00_T001F01=100&pid100=61&rej=0

Оцінюючи активність голосування у виборах-2015 варто нагадати, що Тернопільська область продемонструвала один з найвищих показників – 56,5 %. Нижче цього порогу активність була лише в містах Тернополі, Чорткові, Кременці та Борщівському районі. Найвища активність (понад 62 %) була властива для Бучацького, Гусятинського, Зборівського, Козівського районів

У виборчому процесі брало участь 12 партій, які представляли центристську ідеологію (партія «Блок Петра Порошенка «Солідарність», «Батьківщина», Громадський рух «Народний контроль», «Громадська позиція», «Добрий самарянин», Об'єднання «Самопоміч», «Українське об'єднання патріотів – УКРОП», Радикальна партія Олега Ляшка) праві партії (Народний рух України, ВО «Свобода», Українська галицька партія),

лівоцентриські партії («Соціалісти»).

В розрізі виборчих округів в усіх районах області основну підтримку отримали партії центристського спрямування (партія «Блок Петра Порошенка «Солідарність», «Батьківщина», Громадський рух «Народний контроль», «Громадська позиція», Об'єднання «Самопоміч», «Українське об'єднання патріотів – УКРОП», Радикальна партія Олега Ляшка). Партії націонал-патріотичного спрямування, насамперед ВО «Свобода», отримала перемогу в значній кількості округів м. Тернополя (ТВО № 42, 43, 44, 46, 49, 48, 51, 52, 53), одному з округів м. Чорткова, сході Гусятинського району, на південному-сході Борщівського району.

Висновки.

Геопросторові результати голосування на парламентських виборах 2014 року варто вважати одними з найбільш реалістичних та незаангажованих в сучасній Україні та її регіонах. Зважаючи на це є можливість оцінки за їх результатами геопросторових проявів уречевлення громадської думки через електоральну прихильність населення відповідних територій. Основну підтримку населення Тернопільської області традиційно надало партіям націонал-патріотичного спрямування (від 88-90 % у адміністративних районах центру та заходу області до 75-85 % у адміністративних районах півночі та північно-сходу). Але з плином виборчих каденцій відбувається деяка переорієнтація уподобань населення області від крайньо-правих поглядів до правоцентристських – партії цього спрямування більшу увагу приділяють соціально-економічним характеристикам і водночас підтримують націонал-патріотичну ідеологію. Інші ідеологічні течії суттєво не відобразили прихильність громадської думки, що констатованою позицією мешканців досліджуваних територій. Варто відзначити однотайність населення досліджуваної території у ставленні до крайніх ідеологій – традиційно низька підтримка ультралівих сил та загальне зменшення підтримки правих політичних об'єднань. Такі результати є правомірними та реалістичними для досліджуваних територій та відображають усталені політичні, соціально-культурні та економічні підходи до розуміння регіональних співвідношень. Населення Тернопільської області виступає структурованим електоратом, виборче рішення якого є результатом тривалої партійної ідентифікації, обумовленої структурою існуючих соціально-політичних поділів.

Література:

1. А.В. Кузишин. Геопросторовий аналіз громадської думки через призму парламентських виборів в областях Карпатсько-Подільського регіону // Наукові записки. Серія: Географія. – Тернопіль, 2015. – № 1 (38). – С. 117-123.
2. А.В. Кузишин. Електоральні особливості парламентських виборів 2012 року в Тернопільській області // Географічна наука і практика: виклики епохи: Матеріали міжнародної наукової конференції, посвяченої 130-річчю географії у Львівському університеті (м. Львів, 16-18 травня 2013 р.) / [Відповід. Редактори: доц. В.І. Біланюк, доц. Є.А. Іванов]. У 3-ох томах. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – Том 1. – С. 320-324.
3. Політична географія і геополітика: Навч. посібник / Б.П. Яценко, В.І. Стеценко, Ю.С. Брайчевський та ін.; за ред. Б.П. Яценка. – К.:Либідь, 2007. – 255 с.
4. Carolyn Gallaher, Carl T. Dahlman, Mary Gilmartin, Alison Mountz and Peter Shirlow. Key Concepts in Political Geography. – Los-Angeles, London: Sage Publications. 2009. 392 p.
5. <http://www.cvk.gov.ua>